

**ПАРЛАМЕНТЫН ТЕХНИКИЙН ХАМТЫН АЖИЛЛАГААНЫ ТАЛААРХ
БУСАД ОРНУУДЫН ТУРШЛАГА: ОЛОН УЛСЫН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН
ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА**

С.Уянга

АГУУЛГА

УДИРТГАЛ

СУДАЛГААНЫ ТОВЧ ДҮГНЭЛТ

СУДАЛГААНД ХАМРАГДСАН УЛС ОРНУУД:

- Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
- Бүгд Найрамдах Турк Улс
- Япон Улс
- Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улс,
- Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс
- Швейцарын Холбооны Улс

УДИРТГАЛ

Судалгаанд ОУПХ болон парламентын засаглалыг бэхжүүлэх хүрээнд парламент болон түүний ажлын албадад зориулан техникийн туслалцаа үзүүлдэг олон улсын донор байгууллагуудыг харьцуулан судлахыг зорьсон.

Уг сэдвийн хүрээнд Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Бүгд Найрамдах Турк Улс, Япон Улс, Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улс, Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс, Швейцарын Холбооны Улсуудыг судалсан болно.

СУДАЛГААНЫ ТОВЧ ДҮГНЭЛТ

Судалгаанд Бүгд Найрамдах Солонгос Улс, Бүгд Найрамдах Турк Улс, Япон Улс, Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улс, Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс, Швейцарын Холбооны Улсуудыг хамруулсан ба тэдгээр улсуудын парламентын засаглалыг бэхжүүлэх хүрээнд парламент болон түүний ажлын албадад зориулан техникийн хамтын ажиллагааны хүрээнд техникийн туслалцаа, хүний нөөцийн чадавхыг дээшлүүлэх талаар хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэх асуудлыг судаллаа. Дээрх сонгон судалсан улс орнууд олон улсын хамтын ажиллагааг тухайн улсын хамтын ажиллагааны байгууллагаар дамжуулан хэрэгжүүлэх бөгөөд тухайн байгууллагын стратегийн бодлогоор тодорхой хүрээ, салбарт төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлдэг байна.

Судалгаанд дээрх орнууд тухайн орны нөхцөл байдал, хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлон, засгийн газар болон холбогдох байгууллагуудтай харилцан санал солилцсоны эцэст тодорхой хэрэгжүүлэх төслийн саналыг боловсруулах хэлбэрээр хамтран ажилладаг байна. Голчлон дараах чиглэлээр хамтын ажиллагааг хэрэгжүүлэх нь түгээмэл байна. Үүнд:

- Ардчиллыг хөгжүүлэх, зах зээлийн эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих зорилгоор буцалтгүй тусламж үзүүлэх;
- Техникийн тусламж дэмжлэг үзүүлэх;
- Хүний нөөцийн чадавхыг нэмэгдүүлэх хүрээнд сургалт зохион байгуулах;
- Ижил төрлийн байгууллага хоорондын хамтын ажиллагааг дэмжих зэрэг.

Судалгаанаас үзэхэд дээрх орнууд олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллагаар дамжуулан дан Парламентын техникийн хамтын ажиллагааг хэрэгжүүлээд зогсохгүй тухайн улс орон тухайн байгууллагын баримталж буй стратегийн хүрээнд өөрийн шаардлага, хамтран ажиллах хүрээгээ тодорхойлон төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлэх боломжтой байна.

Судалгаанд хамрагдсан улс орнууд:

Улсын нэр Танхим Гишүүдийн тоо	Хамтын ажиллагааны байгууллага	Хамтын ажиллагааны хүрээ	УИХ-ын Тамгын газартай өмнө хэрэгжүүлсэн туршлага	Боломж
1.	БНСУ Үндэсний Ассамблей Нийт 300 гишүүнтэй	Солонгосын олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага /KOICA/ нь 1991 оны 4 дүгээр сарын 01-ний өдөр байгуулагдсан бөгөөд Солонгосын засгийн газрын буцалтгүй тусламж, техникийн хамтын ажиллагааны хөтөлбөрийг тус улсын түншлэгч орнуудад хэрэгжүүлэх үндсэн чиг үүрэгтэй юм. Төслийн зорилго: Монголд хэрэгжүүлж буй буцалтгүй тусламжийн гол зорилго нь Монголын засгийн газраас явуулж буй ядуурлыг бууруулах, нийгэм, эдийн засгийн өсөлтийг дэмждэг.	2014 онд “Цахим парламент” төслийг хэрэгжүүлсэн. Тус төслийн хүрээнд Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдааны танхим болон Байнгын хороодын хуралдааны танхимуудад техник, технологийн орчин үеийн ололтыг тусгасан программ хангамж, дуу, дүрсний систем бүхий хуралдааны иж бүрэн цахим системийг шинээр суурилууллаа. Тухайлбал, чуулганы нэгдсэн хуралдаан болон Байнгын хороодын хуралдаанд ашиглах Улсын Их Хурлын хуралдааны дэгийн тухай хуульд бүрэн нийцсэн программ хангамж, техникийн өндөр үзүүлэлт бүхий тоон системийн нийт 16 ширхэг камер, чадлын өсгөгч бүхий 18 ширхэг чанга яригч, дэлхийн олон орны парламентад ашиглагддаг 230 ширхэг микрофонт гар, чуулганы хуралдааны 5 танхимын дуу, дүрсний удирдлагын систем, чуулганы хуралдааны бие даасан сүлжээ, нөөцлөх төхөөрөмжүүд болон дагалдах техник хэрэгслүүдийг суурилуулаад байна. Эдгээр техник, тоног төхөөрөмжийг шинээр сууриулснаар Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд төдийгүй Байнгын, дэд, түр хороодын хуралдаанд цахим системийг ашиглах боломж бүрдсэн.	Хамтын ажиллагааны хүрээнд хүний нөөцийн чадавхыг дээшлүүлэх зорилгоор сургах, техник, тоног төхөөрөмжийн тусламж дэмжлэг авах төсөл хэрэгжүүлэх -
2.	БНТУ Үндэсний Их Хурал Нэг танхимтай	Туркийн олон улсын хамтын ажиллагаа, зохицуулах агентлаг (ТИКА) нь дэлхийн 170 гаруй оронд үйл ажиллагаагаа	2012 онд Улсын Их Хурлын Тамгын газарт 692 мянган ам. долларын өртөгтэй “Цахим номын сан, хэвлэх цехийн тоног төхөөрөмжийн шинэчлэл” төслийг хоёр	Нийгэм, эдийн засаг, соёл, эрүүл мэнд, боловсрол, техникийн гэх мэт бүхий л салбарт

	Нийт 600 гишүүнтэй	явуулдаг бөгөөд одоогийн байдлаар 58 оронд 61 хөтөлбөр зохицуулалтын газраар дамжуулан төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлж байна.	ТИКА-гийн гадаад оронд байгуулсан анхны 8 хөтөлбөр зохицуулалтын газрын нэг болох Улаанбаатар дахь Хөтөлбөр зохицуулалтын газар нь 1994 оноос эхлэн Монгол нутаг дахь Түрэгтийн үеийн хөшөө дурсгалыг хадгалж хамгаалах төслийн хүрээнд Монгол Улсад үйл ажиллагаагаа явуулж эхэлсэн.	явуулдаг бөгөөд одоогийн байдлаар 58 оронд 61 хөтөлбөр зохицуулалтын газраар дамжуулан төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлж байна.	Тухайн орны нөхцөл байдал, хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлон, засгийн газар болон холбогдох байгууллагуудтай харилцан санал солилцсоны доторхой хэрэгжүүлэх төслийн саналыг боловсруулах хэлбэрээр ажиллана.	Төсөл хэрэгжүүлж байгаа, хамтын ажиллагааны хүрээнд төсөл хэрэгжүүлэх боломжтой.
	Япон Улс Хоёр танхимтай Нийт 717 гишүүнтэй	Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (ЖАЙКА) нь 1974 онд ГХЯ-ны дэргэд анх байгуулагдсан. Өдгөө дэлхийн 150 гаруй улсад үйл ажиллагаа явуулдаг. ЖАЙКА нь 2008 оны 10 дугаар сарын 01-нээс Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны банктай (JBIC) нэгдсэнээр техникийн хамтын ажиллагаанаас гадна Япон Улсын Засгийн газрын буцалтгүй тусламж, хөнгөлөлттэй зээл олгодог.	ЖАЙКА нь өөрийн үйл ажиллагааны хүрээнд хөгжиж байгаа орнуудын бүтээн байгуулалтад нэмэр болох зорилгоор тухайн орны боловсон хүчнийг олон улсын болон дагнасан курсэд сургаж бэлтгэх, технологи шилжүүлэх, мэргэжилтэн илгээж ажиллуулах, Японы Далайн чанад дахь хамтын ажиллагааны сайн дурынхныг илгээх, төслийн хөгжлийн судалгаа хийх, тоног төхөөрөмж, материал нийлүүлэх зэрэг үйл ажиллагаа явуулдаг ба хөгжиж байгаа орнуудад үзүүлж буй Японы тусламжийг зүй зохистойгоор хэрэгжүүлэх, түүнийг хөхиүлэн	Монгол Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданшатарын дэвшүүлсэн “Япон лугаа адил хөгжө” санаачилгын хүрээнд хамтын ажиллагааг хамтран хэрэгжүүлж байна.	Тухайн орны нөхцөл байдал, хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлон, засгийн газар болон холбогдох байгууллагуудтай харилцан санал солилцсоны доторхой хэрэгжүүлэх төслийн саналыг боловсруулах хэлбэрээр ажиллана.	Төсөл хэрэгжүүлж байгаа, хамтын ажиллагааны хүрээнд төсөл хэрэгжүүлэх боломжтой.

			дэмжихэд чиглэсэн арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлдэг. ЖАЙКА байгууллага нь гадаадын 96 оронд өөрийн төлөөлөгчийн газраа ажиллуулдаг бөгөөд 154 орон, бус нутагт хөгжлийн албан ёсны тусламж үзүүлж, 2016 оны байдлаар техник сургалтын хөтөлбөрөөр 538 мянга гаруй хүнийг сургалтад хамруулж, техникийн хамтын ажиллагааны хүрээнд 136.500 мэргэжилтэн, сайн дурын хөтөлбөрийн хүрээнд 46 мянга гаруй ажилтныг гадаад оронд тус тус илгээгээд байна.		байгууллагуудтай хамтран ажилладаг.
4.	Энэтхэг Доод танхим (House of people/ Лок сабха) Дээд танхим (Council of State/Rajya Sabha) Нийт 788 гишүүнтэй	1964 оны 9 дүгээр сарын 15-ны өдөр Бүгд Найрамдах Энэтхэг Улсын Засгийн газрын хуралдааны шийдвэрээр Техник, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны хөтөлбөр (ИТЕС)-ийг Энэтхэгийн Засгийн газрын хоёр талын тусламжийн хөтөлбөр болгон үүсгэн байгуулсан.	ИТЕС нь техник, эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, нэгдмэл төсөөлөлтэй байх нь гадаад бодлогын чухал үүргүүдийн нэг гэж үзэж, олон орны залуучуудыг нэг газарт төрөл бүрийн салбарт чадавхжуулах хөтөлбөрт хамруулдаг	Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газрын ажилтнууд ИТЕС хөтөлбөрийн хүрээнд БНЗУ-ын Парламентын Лок Сабха (доод танхим)-ын Тамгын газрын Сургалт, судалгааны төвөөс Шинэ Дели хотноо зохион байгуулсан Парламентын дадлагын нэг сарын хөтөлбөрт хамрагдсан.	Техник, эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, сургалт зохион байгуулах
5.	ХБНГУ Хоёр танхимтай Бундестаг Нийт 709 гишүүнтэй	Германы улс төрийн Конрад Аденауэр сан. Герман /Баруун Герман/-ы анхны канцлер Конрад Аденауэр нь 1949-1963 онуудад канцлераар ажиллаж байх хугацаандаа үндэс суурийг нь тавьсан олон ажил нь өнөөдөр Герман Улсын дотоод бүтэц,	Тус сан нь ардчилсан төрийн болон нийгмийн байгууллыг хөгжүүлэх, шилжилтийн үйл явцыг нийгмийн баримжаат зах зээлийн эдийн засгийн тогтолцоо хүртэл даган ажиллаж, тусалж дэмжих зорилготой.	-	Нийгэм эдийн засгийн болон улс төрийн эрх зүйн хүрээнд тохирсон нийгмийн баримжаат зах зээлийн эдийн засгийн талаарх мэдлэгийг олгоход тус сан ирэх жилүүдэд түлхүү анхаарч ажиллах

		зохион байгуулалт болон гадаад бодлогын чиг хандлагад тодорхой байр суурь эзэлдэг. КАС нь 1993 оноос эхлэн Монгол Улсад өөрийн Суурин төлөөлөгчөө томилон ажиллуулж байна.			юм байна.
Швейцарын Холбооны Улс	Швейцарын Холбооны Улс	Монгол Улсад ардчилсан өөрчлөлт, шинэчлэл эхэлсэн 1990-ээд оноос Швейцарын Холбооны Улстай харилцаа холбоо идэвхжсэн бөгөөд тус улс манай улсын эдийн засгийн шилжилтэд тулгарсан хүндрэл бэрхшээлийг даван туулахад тусалж дэмжсэн хандивлагч орнуудын нэг байсан.	Хамтын ажиллагааны стратегийг Хөдөө аж ахуй ба хүнсний аюулгүй байдал, Мэргэжлийн боловсрол, сургалт, Засалал гэсэн үндсэн чиглэлд хэрэгжүүлнэ	2017-2020 онд Швейцарын хөгжлийн агентлаг, Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газар, НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр хамтран “Монгол Улсад төлөөллийн байгууллагыг бэхжүүлэх нь” төслийн 1 дүгээр үе шатыг хэрэгжүүлсэн. Төслийн 2 дугаар үе шат 2021 оны 8 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэн. Үүний хүрээнд “Монгол Улсад парламентын ардчиллыг бэхжүүлэх нь” дэд төслийг хэрэгжүүлж байна.”	Монгол Улсад парламентын ардчиллыг бэхжүүлэхэд Улсын Их Хурлын Тамгын газар нь мэргэшсэн, чадварлаг алба болон бэхжсэн байх зорилгод хүрхээр хамтран ажиллах.
6. Швейцарын Холбооны Улс	Швейцарын Холбооны Улс	ШХУ-аас 2001 онд Монголд болсон зудын хүндрэлийг даван туулахад хүмүүнлэгийн тусламж анх үзүүлсэн. Монгол Улс, ШХУ-ын хоорондын “Хүмүүнлэгийн тусламж болон Техникийн хамтын ажиллагааны хэлэлцээр”-ийг 2007 оны 5 дугаар сард байгуулсан бөгөөд хэлэлцээрийн дагуу Швейцарын хөгжлийн агентлаг 2007-2012 онд нийт 105 сая орчим шв. франкийн хөгжлийн тусламжийг байгаль орчин, уул уурхай, хөдөө аж ахуй, нийгэм, соёлын салбарт үзүүлсэн.			
Хойр танхимтай гишүүнтэй	Хойр танхимтай гишүүнтэй	Швейцарын хөгжлийн агентлаг нь Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн эрх тэгш, тогтвортой хөгжилд хувь нэмэр оруулахыг зорино.			

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- http://www.koica.go.kr/sites/mng_en/index.do
- <https://www.jica.go.jp/mongolia/mon/index.html>
- <https://www.eda.admin.ch/countries/mongolia/mn/home/chegzhlijn/%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8.html>
- Байнгын ажиллагаатай парламентын тамгын газар Түүхэн тойм 1990-2020 он